

hem živého vysílání přesně popisuje, jak se nemocný v daném okamžiku chová. Vyskytují se i zrakové halucinace. Pacient vidí lidi, kteří ve skutečnosti nejsou přítomní nebo dokonce už nežijí. Nejnebezpečnější jsou imperativní halucinace, kdy nemocný slyší hlas nařizující mu spáchat sebevraždu nebo poškodit jiné lidi.

Halucinace se vyskytují jako příznak různých poruch. Schizofrenie se kromě toho dá ještě poznat podle bludných představ, zmatené, nestrukturované řeči a abnormálního chování, tedy podle takzvaných psychotických jevů neboli *pozitivních symptomů*; ty samy o sobě neznamenají nic pozitivního, nýbrž pouze označují pacientovy činnosti stojící v protikladu k negativním symptomům. O těch budeme mluvit později. V posledních letech bylo stále zřejmější, že hlavní problém schizofrenie netkví v pozitivních symptomech, na něž dnes máme k dispozici většinou uspokojivou farmakologickou odpověď, nýbrž v negativních symptomech – tedy v tom, co nemocný opomíná, protože mu chybí motivace. Schizofrenik netouží po sociálních vztazích, nemá žádné plány do budoucna, nemůže se starat sám o sebe, nemá žádnou tížďadost, jeho schopnost myslet a mluvit postupně mizí, nemůže vyjadřovat své pocity a není schopen pocítovat štěstí a potěšení. Jinak řečeno: Schizofrenie ho okrádá o radost ze života a o schopnost z něčeho se těšit. K tomu přistupuje pocit, že duše se drolí, a strašný strach, který se s psychotickými stavy většinou dostavuje. Přidávají-li se k tomu ještě imperativní halucinace, není vlastně divu, že mnoho schizofrenních pacientů na sebe vztáhne ruku.

Co schizofrenii spouští? V posledních letech se ve zkoumání příčin dosáhlo velkých pokroků. Dnes víme, že je to nemoc těla nebo přinejmenším nemoc, která se projevuje na těle a pramení z poškození, které se buď dědí, nebo k němu dojde u plodu ve druhé třetině těhotenství. Tento poznatek odporuje stále ještě velmi rozšířenému přesvědčení, že za schizofrenii si víceméně mohou sami nemocní, jejich rodiče nebo okolnosti jejich narození. Příkladem takové pověry je výraz „schizofrenogenní matka“, jímž se myslí nervózní, narušená matka obračející své pocity navenek a vyvolávající svým chováním u dětí schizofrenii. Tento omyl spočívá v záměně příčiny a následku. Matky schizofrenních lidí se sku-

tečně někdy chovají zvláštně, je to však důsledek bolesti a těžkého života se schizofrenním dítětem, a nikoli příčina onemocnění dítěte. Nespravedlivé obviňování jen prohlubuje utrpení těžce zkoušených rodičů.

K vědcům, kteří v posledních letech k výzkumu schizofrenie značně přispěli, patří Daniel Weinberger. V jednom svém článku publikovaném před čtrnácti lety předložil teorii, která alespoň částečně vysvětluje příčiny pozitivních a negativních symptomů. S její pomocí se mým kolegům a mně podařilo značně zlepšit Miltonův stav. Weinbergerova stat-
názorně ukazuje, jak lze nově získané biologické poznání využít v léčbě duševních poruch. Čte se jako detektivní román, jehož děj se odehrává v mozku; v následujícím odstavci se ho pokusím krátce vyložit.

V mozkovém kmeni se nachází relativně nízký počet nervových buněk vylučujících látku jménem dopamin. Ten slouží k předávání informací mezi mozkovými nervovými buňkami. Weinberger zjistil, že u lidí, kteří v mládí onemocněli schizofrenií, bylo během embryonálního vývoje porušeno spojení mezi buňkami produkujícími dopamin v mozkovém kmeni a přední částí mozku. V dětství se tato porucha neprojevuje, ale v pubertě nebo po ní se dostaví negativní symptomy schizofrenie: apatie, neschopnost či neochota plánovat budoucnost, problémy při abstraktním myšlení. Tyto příznaky pramení kromě jiného z nedostatku dopaminu v přední části mozku. Dopaminové buňky následně posílí svou činnost, ale nedaří se jim blok prorazit a negativní symptomy odstranit. Zvýšená aktivita spíše způsobí další škody: Vytváří pozitivní symptomy schizofrenie.

Proč? Dopaminové buňky totiž souvisejí i s limbickou oblastí mozku a tady dopamin působí podobně jako drogy speed nebo kokain: Zvyšuje bdělost a motivaci, eliminuje určité způsoby chování a posiluje schopnost prožitku. Má to však háček. Nadbytek dopaminu v limbickém systému způsobuje u každého člověka halucinace, paranooidní bludné představy a zmatek, tedy pozitivní symptomy schizofrenie. Nemocní (jako Milton) reagují přecitlivěle na dopamin, speed a kokain. Stručně řečeno, podle Weinbergera trpí schizofrenní pacienti v jedné části mozku nedostatečnou činností dopaminu a v jiné části jeho přehnanou činností.